

Οι εβραίοι της Κρήτης

Με την κατάκτηση της Κρήτης το 1941 από τις ναζιστικές δυνάμεις, η **Ανώτατη Γερμανική Διοίκηση Κρήτης** απαίτησε από τον ραβίνο των Χανίων κατάλογο των εβραϊκού θρησκευόμενων πολιτών στους οποίους απαγορεύτηκε η τελετουργική σφαγή των ζώων και επιβλήθηκε η ένδειξη «εβραίος» στις προσόψεις των μαγαζιών τους.

Ως το 1944 που θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία ο μηχανισμός της «**Τελικής Λύσης**» είχαν καταφύγει στα Χανιά και κάποιες εβραϊκές οικογένειες από το Ηράκλειο και το Ρέθυμνο. Έτσι απαιτείται εκ νέου απογραφή των εβραίων της πόλης βάσει της οποίας στις 29 Μαΐου 1944 θα αποκλειστούν οι εβραϊκές γειτονιές και οι κάτοικοί τους θα προσαχθούν στις φυλακές της Αγιάς. Δυο εβδομάδες μετά θα μεταφερθούν στο Ηράκλειο για μεταγωγή τους μέσω του Πειραιά στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου. Στο διάστημα αυτό τα σπίτια τους λεηλατήθηκαν και η συναγωγή Έτζ Χαγίμ, που είχε διασωθεί των βομβαρδισμών, καταπατήθηκε κι ερημώθηκε.

Στο γερμανικό τάνκερ «Ταναίς» που μετέφερε τους 265 εβραίους επέβαιναν και 600 έλληνες και ιταλοί χριστιανοί αιχμάλωτοι πολέμου. Κατά τον πλου το τάνκερ εντοπίστηκε ανοιχτά της Μήλου από βρετανικό υποβρύχιο και τορπιλίστηκε. Οι επιβαίνοντες πνίγηκαν.

Αυτό ήταν το **τέλος της εβραϊκής κοινότητας** των Χανίων, που ανάγεται στον 4ο αιώνα π.Χ., όταν με την ευνοϊκή προς τους ιουδαίους πολιτική του Μέγα Αλέξανδρου εβραϊκοί πληθυσμοί εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα. Οι πρώτες εβραϊκές κοινότητες της Θεσσαλονίκης, κι ενδεχομένως της Δήλου, ιδρύθηκαν από εβραίους της Αλεξάνδρειας ενώ οι πρώτες κοινότητες της Κρήτης προήλθαν από την Αλεξάνδρεια και την Παλαιστίνη. Επί ρωμαϊκής εποχής εβραίοι ζούσαν στις μεγαλύτερες πόλεις της Κρήτης, όπως η Κίσσαμος που ήταν η πατρίδα της γυναίκας του Ιωσήφ του ιστοριογράφου.

Σημείο αναφοράς των εβραϊκών κοινοτήτων είναι η **συναγωγή**, εβραϊστί: *μπετ χαμιντράσς (οίκος μελέτης)*. Η αναδομημένη συναγωγή «Έτζ Χαγίμ» («*Δέντρο Ζωής*») των Χανίων είναι ό,τι απόμεινε από την εβραϊκή παρουσία στην Κρήτη.

Τρύφων Μ. Καλαμίτσης
Νεοελληνοιστής